

III. Lošinjski dani bioetike
14. - 16. lipnja 2004.
Mali Lošinj, Hrvatska

LOŠINJSKA DEKLARACIJA O BIOTIČKOM SUVERENITETU

1. Globalizacija

Premda je ideja kozmopolitizma bila razvijena još u staroj Grčkoj i premda je u duhovnoj povijesti Zapada ljudski duh svoju univerzalnu bit konstantno nastojao opredmetiti i potvrditi u zamisljima zajedništva ljudskog roda – globalizacija kao realni povijesni proces nastupila je tek u našem vremenu, i to kao nužna posljedica znanstveno-tehnološkog napretka.

Globalizacijski procesi nepovratno zahvaćaju sva područja života, imaju različite dimenzije i aspekte, te proizvode različite učinke. Globalizacija se ne odvija s onu stranu egzistencijalnih, društvenih i moralnih suprotnosti dosadašnje povijesti kao što su smisao i besmisao, pravda i nepravda, sloboda i porobljenost, istina i manipulacija, dobro i zlo itd., niti se odvija jednom stranom tih suprotnosti, nego su one, naprotiv, postale izrazitim, pa i zaoštrenim obilježjima globalizacijskih procesa. Stoga je bespredmetno svako opredjeljivanje za i protiv globalizacije.

2. Učinci globalizacije na području živog i na području kulture

Područje živog (bios) i područje kulture raznorodne su podloge na kojima se zasniva ljudska individualna i društvena egzistencija. U samoj konstituciji ljudskog bića prisutne su kao podvojenost ljudske naravi i djelatne kao antagonizirajući momenti koji stvaraju produktivnu napetost unutar ljudske egzistencije. Glavni globalizacijski tokovi, koji nisu nošeni vizijom svjetskog ethosa, niti idejom svjetskog društva, nego interesima svjetske trgovine i ambicijama svjetske prevlasti, ugrozili su ta heterogena područja na identičan način, poništavajući raznolikost kao njihovu temeljnu strukturu i bitnu značajku.

3. Biokulturni suverenitet i biokulturna prava

Stoga je nužno područje živog i područje kulture utvrditi kao suverena područja i učiniti ih otpornima prema globalizacijskom niveliranju razlika s heteronomne pozicije trgovačkog interesa i političke prevlasti. Samo iz biotičkog i kulturnog suvereniteta mogu se izvesti biotička i kulturna prava kao suverena prava koja ne podliježu trgovinskim i političkim odnosima i utjecajima. Biokulturna prava odnose se na očuvanje biotičkog i kulturnog nasljeđa, te na zaštitu aktualne konstitucije i egzistencije biotičke i kulturne zajednice.

4. Proširenje ovlasti političkog suvereniteta na prirodu

Suverenitet se izvorno odnosi na državnu vlast i označava njen najviši rang. Tvorac pojma suvereniteta (Jean Bodin) utvrdio je ne samo bitne oznake nego i granice suverene vlasti, a kao glavno njeno ograničenje naveo je "Božje i prirodne zakone". Četiri stoljeća kasnije politički suveren je došao u mogućnost da prekorači tako zacrtanu granicu i uzurpira ovlasti odlučivanja o promjeni prirodnog poretka života i uvođenju genetički modificiranih organizama u prirodu. Pritom su temeljne biotičke strukture i moći pretvorene u robu (patenti), a priroda je postala elementom trgovačkog sustava i trgovačkih sporazuma. To je ujedno i najniža točka do koje je čovjek pao u svome odnosu prema prirodi, u kojoj je postao "trgovac prirodom".

5. Biotički suverenitet

Pojam biotičkog suvereniteta izražava autohtonost kao vrhovno i nepovredivo načelo samoodržanja životne zajednice. Budući da je čovjek kao član političke zajednice ujedno i jedini odgovorni član biotičke zajednice, na političku vlast prelazi obveza očuvanja biotičke suverenosti. Politička vlast međutim ne može steći ovlasti mijenjanja ili narušavanja autohtone konstitucije životne zajednice. Autohtonost životne zajednice može biti promijenjena ili narušena nepromišljenim unošenjem alohtonih organizama ili pak svjesnim uvođenjem egzozonih organizama (GMO), odnosno uništavanjem prirodnog okoliša. Uvođenje egzozonih organizama izravno je i svijesno negiranje biotičkog suvereniteta. Tome se protive i bioetički razlozi:

- a) nedogledivost posljedica,
- b) nepovrativost učinaka,
- c) mogućnost katastrofalnih posljedica.

6. Povreda biotičke suverenosti – slučaj Hrvatska

Zakon o zaštiti prirode, koji je Hrvatski sabor donio 25. rujna 2003., u odredbama koje se odnose na ograničenu uporabu GMO-a i na uvođenje GMO-a u okoliš, predstavlja zadiranje političke vlasti u suverena prava biotičke zajednice i povredu biotičkog suvereniteta. Čini se da je tim odredbama narušen čak i politički suverenitet, jer su one donesene pod pritiskom međunarodnih centara političke i trgovačke moći. A sama činjenica da su se one našle u Zakonu o zaštiti prirode, kojim se "uređuje sustav zaštite i cjelovitog očuvanja prirode i njenih vrijednosti" (čl. 1), izraz je političke manipulacije i predstavlja poseban paradoks.

Navedene odredbe svjedoče o dramatičnoj promjeni stava političke vlasti prema prirodi i problemu života uopće, što se prvenstveno očituje u dva elementa:

- u probijanju mentalne barijere koja je u društvenoj svijesti stvorena protiv uvođenja GMO-a u prirodu i u prehranu,
- u napuštanju bioetičkog pristupa koji je na državnoj razini bio uspostavljen zaključcima Hrvatskog sabora od 27. studenoga 1998., te odlukom Vlade Republike Hrvatske o osnivanju Bioetičkog povjerenstva za praćenje genetski modificiranih organizama.

Na temelju izloženog tražimo:

- da se u Zakonu o zaštiti prirode ponište sve odredbe koje se odnose na ograničenu uporabu GMO-a i na puštanje GMO-a u okoliš,
- da se u odnosu prema prirodi i ukupnoj problematici života primjenjuje bioetički pristup, te da se u tom području ponovno formiraju bioetička povjerenstva u skladu s temeljnim bioetičkim zasadama,
- da se Hrvatska odupre međunarodnim pritiscima u obrani biotičkog suvereniteta, da pritom potraži saveznike u međunarodnoj zajednici i krugovima civilnog društva, te pokrene inicijativu za uvođenje načela i instituta biotičkog suvereniteta u međunarodnopravni poredak.

**III. Lošinjski dani bioetike
Sudionici okruglog stola
"GMO i biotički suverenitet"**

U Malom Lošinj, 16. lipnja 2004.